QUÆSTIO MEDICA,
PRO BACCALAUREATU.
MANE DISCUTIENDA.
In Almâ Monſpelienſium Medicorum Academiâ.
PRÆSIDE
R. D. FRANCISCO CHICOYNEAU
Regis Conſiliario & Medico, nec-non Profeſſore Anatomico & Botanico, Cancellario Ampliſſimo & judice æquiſſimo.

An lui Venereæ Frictiones Mercuriales.

I.

LUES venerea, turpis morbus, fœda proles impuræ veneris, ſæviens & infeſtus hominis luxurioſi hoſtis; qui nullo hactenùs thure pacatus, multos plectit, paucis indulget, omnes indiſcriminatim aggreditur & æquo pede pulſat divitum turres pauperumque tabernas, qui quos ſemel aggreſſus eſt, nuſquam in poſterum plerumque deſerit, nec filiis ipſorum nequaquam ſæpius parcit & mala largitur vitæ ſtamina.

Hæc infeſta labes variis temporibus pro diverſis auctoribus orta aſſignatur. Ex his enim irrepſit apud *Neapolim*, primùm in *Gallorum* exercitum. Ex

illis vero *Europam* appulit ex *India Occidentali* cum ante id tempus, nequidem nomine tenùs, quantum illis ſcire licet noſtro orbi innotuerit; unde etiam morbus vulgò cenſetur iis tractibus *Americæ* endemius, in quos nos primi colonias deduximus. Aliis potiùs è regione aliqua *Nigritarum Guineæ* conterminorum originem traxiſſe videtur; cùm à plurimis iiſque fide dignis didiſcerint mancipia recens à Guinea allata, etiam antequam in terram deſcenderint, hoc morbo tentari, nullâ impurâ copulâ prægreſsâ, ita ut non raro univerſam eorum familiam viros ſcilicet, mulieres liberoſque malè mulctet: probabile itaque illis videtur *Hiſpanos* qui primi in *Europam* hunc morbum traduxere, eodem infectos fuiſſe ex contagio *Nigrorum* emptorum in *Affrica*, quorum genti alicui endemius eſſe poteſt; multi enim ſunt populi *Guineæ* confines apud quos invaluit mos ille Barbarus homines Europæis mercibus permutandi. Probabiliùs verum exiſtimo luem veneram longè ante illud tempus hominibus innotuiſſe, cùm de quopiam ſeminis profluvio loquatur *Moyſes in Levit. & Herodot. in Lib. 3°. Hiſtor.*

Sed ut ut ſit, certum eſt contagioſam iſtam luem paulatìm ſerpentem per decimum quintum & decimum ſextum ſæculum has orbis terrarum partes eò uſque inquinaſſe, ut ſi eâ celeritate graſſaretur adhuc, quâ primùm invaſit, intra ſæcula aliquot actum eſſet de genere humano vel ſaltem prorſus impar eſſet iis rebus gerendis quibus continetur humana ſocietas, niſi quod vegetabilium inſtar, in alienum à patrio ſolum quaſi tranſplantata europæo noſtro non perindè lætatur, ſed languet in dies & mitioribus phœnomenis fatiſcit; novus apud nos hoſpes cùm eſſet, ſi quem arripuerat mox omnem ſanguinis maſſam contaminabat & diris capitis atque artuum doloribus, tum etiàm ulceribus variis in partibus ſe prodebat: at verò *Centum quinquagenta* retrò *Annis Gonorrheæ* virulentæ ſpecie ſe primum oſtendebat, oſtenditque ſæpiùs adhuc; hac ſibi portâ exitum quærens, nullo alio manifeſto ſymptomate, niſi quod in perpaucis ulcuſculum in pudendo (*Vulgò cancer*) primum eſt morbi indicium, cujus virus cum per *Gonorrheam* non ejiciatur ſanguinis maſſam dicto citiùs pervadit inficitque; *Unde diri capitis atque artuum dolores, maculæ rubræ, porrigines, bubones, ulcera, cancri, exoſtoſes & alia id genus*: ut novus *Prothæus* depingi poſſit, qui medico fingit crucem inter detegendum.

II.

DIXIMUS hactenùs de luis origine & eam accuratè deſcripſimus. Jam de efficiente cauſa, cujus ad curationem in primis eſt neceſſaria cognitio, accuratiùs diſſerendum. Hæc levis admodum & ferè corporis expers ſenſuſque noſtros effugiens, maximè à *Neotericis* agitata fuit; at nondum tamen definita quæſtio eſt. Odioſas illorum concertationes enarrare & longiùs & nimis arduum foret, noſtras itaque lucubrationes pro virili illuſtrare meliùs decet; noſtras dico non quod à nobis inventæ aut primò excogitatæ fuerint, ſed quod illas nos quoque ſequimur. Abſit enim aliorum inventa & laborem falſò nobis arrogare: ſi meliora excogitaſſemus meliora tradere-

mus: sed acidum quod cum plerisque causam hujus mali efficientem arguimus, non est sal fictum & in ceruice nostra tantummodò existens, sed sal operationibus Chymicis ex saliva hominis ptyalismo affecti elicitum, ex multorum observationibus cum Alkalinis & sulphureis fermentescens, variis luis venereæ symptomatibus exponendis apprimè quadrans, corrosivum & humores coagulans sicut spiritus nitri & alii spiritus acidiores: ex qua proprietatum concordia, ritè, me herculè, deduci debet naturæ conformitas.

Ab iis salibus, cùm malum jam cerebrum summamque corporis arcem obsidet, multam supervacuam, pro partis conditione, serositatem ex sanguine coagulato exprimi & colligi necesse est: quæ si interclusa capite contineatur, magnum & acerbum dolorem meninges distendendo commovet. Sin verò sub cutim capitis promineat vel in articulos vel artus deturbetur, cruciatus excitat immanes & diuturnos, qui noctù maximè ingravescunt ob serositatum majorem stagnationem & maximam ideò partium divulsionem. Quod si serositas coaguletur & de novo affluat, partes elevari & obdurescere, sive bubones præduros, si in glandulis id eveniat, schirrososque tumores, haud quaquam tamen doloris expertes, progigni necessum est; si verò jam acrior facta dictas partes corrodat, *Cancros* inducit. Si sub ossium membranas se recondat, tum acrimoniâ, tum distensione dolorem excitat: In ossium vero substantiam per tenues quasi tubos sese inferens, illa diffundit dilatatque in tumorem, *Exostosem*, dictum, quæ tandem carie consumpta putrescunt. Si minus acris materia cutim non exedit, ad pilorum radices effusa succo nutritio viam intercipit effluviumque concitat: quo plerique visi sunt sine capillis, qui postea repullularunt. Cur lues in his faciliùs, in illis tardiùs manifestetur, detegere arduum est: qui tamen illud discrimen tum in diversa sanguinis compage aut rariori aut densiori, tum in energia & motu virùs venerei plùs minùsve vel aucto vel imminuto positum esse autumabit, nodum difficultatis quadantenùs attinget.

Propagatur autem hæc infesta labes, vel per generationem, unde misellus infans ab inquinato parentum altero mala ducit vitæ stamina: vel per contactum mollioris alicujus partis quo virulentia atque inflammatio corpori insinuantur ex occasionibus hoc in loco dicendis. Primò in lactatione v. g. vel infans nutricem per rariores mamillarum poros, vel nutrix infantem per os tenerum inficere potest. Secundò infantes si nudi cum inquinatis in eodem lecto dormiant. Licet enim adulti quorum caro jam firmior ætate obduruit, vix nisi intercedente impuro coïtu, quamvis simul dormiant, possint infici: infantium tamen laxior caro & texturæ rarioris venenum facilè excipit. Tertiò autem partis mollioris contactus maximè in coïtu impuro fit; ac proinde eo ut plurimum modo serpit lues; cùm scilicet penis spiritibus generationi dicatis turgidus & apertior subindè factus, à venereo sive ulcere sive etiam pustulâ in uteri vagina stabulante, noxam de facili haurit; quorum alterutro intùs latente, mulier nihilominùs sana videri potest; veneno nempe vel istarum partium illuvie ita detento, ut segniùs in-

vadat sanguinem : vel per menstruas purgationes diluto sæpiùs & quadan tenus exterminato.

III.

CONTAGIO hæc per urethram in glandulas prostatas penetrans, & humorem in illis contentum inquinans, ipsas efferato ulcere solet depascere, efficitque ut sanies qualem in *Gonorrhea* cernimus in urethram lentè extillet; quod haud rarò cernitur in eorum cadaveribus quos hic morbus è medio sustulit.

Æger (ocyùs aut seriùs prout mulier cum qua coïvit magis minùsve fuerit inquinata, pro ratione etiam temperaturæ magis minùsve veneno excipiendo idoneæ) primùm dolore genitalium cruciatur cum quadam rotatione quasi testiculorum; postea liquor quidam lentè extillat seminis instar, qui quotidie à semine tam colore quam consistentiâ recedens flavescit tandem aliquantò dilutiùs ovi vitello & in gonorrhea virulentiore intensioreque non modò virescit, sed & aqueo humore permiscetur sanguine affatim tincto. Hanc alia mox symptomata excipiunt, ut primò magnus doloris sensus in pene quando erigitur, qui noctù præcipuè urget, quoties in lecto æger cœpit incalescere quam quidem constrictionem penis dolorificam morbi hujus in hoc statu existentis signum pathognomonicum existimo. Accedit etiam ardor urinæ, qui plerumque inter mingendum vix percipitur, at verò æger jam à mictu cessans per omnem urethræ ductum acriter admodum uritur, maximè quâ parte in glandem desinit: incurvatur etiam à fræno jam contractiore, quod cùm in erectione extenditur, pro natura sua acutissimum dolorem infert.

Nonnunquam etiam erosâ atque excoriatâ urethrâ jugi puris acrioris fluxu, natura in carne novâ vice jam deperditæ justò occupatior laxam quamdam & spongiosam substituit, quæ mole quotidie auctâ & sensim induratâ caruncularum excrescentiis ita meatum urinarium infarcit, ut tandem lotio non detur exitus: quæ quidem carunculæ nihilominùs ex ulceribus sibi adnatis ichorem quemdam evomunt, & tum medico crucem figunt inter curandum, tum ægro magis ipsâ morte timendum malum Quin imò sæpè accidit ut sanies quæ per gonorrheam deplenda erat vel à motu vehementiori vel adstringentium usu immoderato in scrotum deposita, atrocissimum dolorem & scroti inflammationem accersat, nunc alterutro, nunc utroque ejus latere in molem ingentem elato. Atque hæc sunt communiora morbi hujus symptomata, manente hoc ejus statu.

At vero quoties sive morbi diuturnitate & in dictis partibus morâ contagio sursùm fertur & sensìm sanguini labem imprimit aut materia virulenta urethræ viam minimè sequens, vel indebito adstringentium usu in corpore retenta humores corrumpit, & infestat, vera lues exoritur; in qua tùmores sive *bubones* in inguine apparentes primum plerumque ejus gradum constituunt. Dolores tum caput tum artus in articulorum interstitiis, humeros

ſcilicet, brachia & talos crudeliter laniant, nullo ordine invadentes & per intervalla; licet noctù ægrum calore lecti perfuſum rariſſimè deſtituant, nec niſi ſub aurora libenter evaneſcant. Cruſtulæ etiam & porrigines varias corporis partes deturpant, flaveſcunt hæ fermè ad inſtar favi, quo ſigno à cæteris morbis queant internoſci: quandoque ſuperficie latiore varia occupant corporis ſpatia ad eum modum quo lepra in medicorum ſcriptis depingitur: Quantò autem magis ſcabies hæc diffunditur, tantò minus æger diſcruciatur. Univerſa ſymptomata pedetentim incrudeſcunt, dolor præ reliquis qui tandem eò uſque exacerbatur ut ſe nequeat miſer diutiùs in lecto continere, ſed protinùs exiliens hùc illùc curſitet in cubiculo irrequietus fermè donec illuſceſcat. Demùm præ ſucci acidi ſtagnatione, coagulatione & acrimoniâ cranium atque oſſa tibiarum brachiorumque hinc inde attolluntur in perdura tubera, *exoſtoſes* dicta: quæ quidem oſſa tuberculis obſeſſa acrimoniâ tandem carioſa redduntur & putreſcunt. Ulcera etiam *Phagædenica* varias corporis partes depopulantur, quæ fauces ut plurimùm primò aggredientia, ſenſim per palatum in naſi cartilaginem propagantur, quem mox abſumunt: ità ut is jam fulcro deſtitutus planè concidat. Creſcentibus in dies ulceribus & dolore aucto, æger partim indeſinenti carnificinâ enectus, partim ulceribus confectus & putredine, vitam trahit cruciatu, fœtore, carie, opprobrio moleſtiſſimam & ipſâ morte, longo intervallo miſeriorem: donec tandem, pereuntibus per vices membris, lacerum cadaver & jam ſuperis grave humo condatur.

Ex ſignis ſupra allatis hic morbus facilè innoteſcet, illum verò detegere pauló difficiliùs cenſetur, cùm pauca tantùm ex allatis ſymptomatis videre eſt: At longè difficillimum cùm aliarum affectionum ſymptoma mentitur; cùm nempè adſunt ophtalmiæ, ſurditas, aurium tinnitus, cœcitas, vertigo &c. Tunc enim conſulendus eſt ſagaci & acerrimo judicio pollens medicus, qui malum detegat, qui de morbis præteritis ægrum interroget, qui quærat an *Gonorrhea* ille, an *Bubonibus* aliquandò affectus fuerit, & quibus uſus eſt remediis: hâc ratione quo in loco incidias poſuerit hoſtis callidiſſimus & infenſiſſimus ſolertem medicum non fugiet.

IV.

CONTUMAX eſt hic affectus cuncta, unico excepto eludens pharmaca & immaniter admodum ferociens mortemque niſi præcaveatur in poſterum afferens. Ad tempus poſt curationem plerumque evaneſcit non penitus tamen, recrudeſcit enim aliquandò, quamvis ut plurimùm non adeò diris ſymptomatibus ſtipetur; mulieribus minùs infeſtus quam viris, longiùs à primis protrahitur. Qui ſulphureum & craſſum ſanguinem obtinent, in illis lues tardiùs manifeſtatur, ſed curatur difficiliùs: qui verò ſanguine volatili & ſalino ſunt prædici, in his priùs apparet, ſed faciliùs tollitur;

qui copiosissimâ transpiratione donantur, ii difficiliùs lue venereâ laborant: qui gonorrheâ laborarunt in juventute; solent in senectute diro urinæ ardore vexari. Corpus humectare potiùs quam siccare convenit. Crustulæ copiosiores & flavæ, sudor acidum redolens & urinæ copiosiores & flavæ bonæ; Alvi fluxus diuturninor, tussis & dolor capitis, malum: metus enim est ne fiat illarum partium exulceratio.

V.

AD curationem quod attinet de gonorrhea primò agemus: Curatur enim modo prorsùs diverso ac lues propriè dicta. Ad id maximè conducunt cathartica quorum auxilio ejicitur humor peccans: ad temperandam insuper inflammationem & mitigandum ardorem urinæ, emulsionem quamdam ex seminibus frigidis cum syrupo nymphеæ componere non erit abs re; neque malum est quovis hujus morbi tempore sanguinem detrahere, si tumor præsertim & vehementia doloris id suadeant. Procedente curatione quâcumque demum methodo tentetur æger cibis omnibus salè conditis, vel aliàs dyspeptis abstineat: vino in genere abdicato, vel saltem parciùs propinato. Alvus constipata clysteribus, herbis emollientibus, ptysanâque laxante solvenda: ad id nihil meliùs conducit quam cyathus lactis expressi manè quotidiè propinatus; temperat enim & alvum laxat. Atque hæc hactenùs de gonorrhea.

Cùm verò eò usque invaluerit morbus, ut jam venerea lues vel lues confirmata dici mereatur alia omnino via quærenda est: quandòquidem nullum adhùc experimentum afferri possit extirpati meliùs hujusce mali nisi per salivationem ab hydrargiro excitatam: quidquid tam doctorum nonnulli quam indoctorum de aliis sanandi modis satis temerè & audacter effutiverint. Cùm itaque omnem hîc numerum absolvat, id tantùm mihi incumbit, ut quæ in ea excitanda tum etiam regenda apta nata sunt edisseram.

In principio autem corpus præparandum catharticis & digerentibus, balneo puta: ut de venæ sectione jam taceam cui nonnulli hic loci primas deferunt. Balneis itaque sufficienter adhibitis unguentum præscribendum est ex axungiæ porcinæ ℥ij. & mercurii crudi ac therebentinâ extincti ℥i. & quartâ parte dicti unguenti inungendæ primò ægri tibiæ, secundò crura & inguina, tertiò spina dorsi & axillæ, ita tamen ut neque pectus neque abdomen attingat uspiam, quartò demùm brachia. Post quartam inunctionem gingivæ ut plurimùm intumescunt & ptyalismus suboritur: si verò intra quatuor dies post ultimam inunctionem idem haud procedat, ter quaterve adhuc parcâ manu inunctiones repeti possunt, si antea non oboriatur salivatio: sìn fiat nova methodus aggredienda. Ubi primùm expuere inceperit id jam medico negotii tantum est ut gradum salivationis scrupu-

losè expendat; ne invocatis temerè ſuppetiis, ſalivationem eòuſque evehat ut æger de vita periclitetur. Verùm ubi ptyaliſmus ad decimum quartum diem pervenerit; purgatione, venæ ſectione & clyſteribus avertendus ac ægro lintea induſiaque permutanda; alioquin enim magis quam erat opus intendere ſalivationem & longiùs protrahere apta nata ſunt. Quod ſi fortè priùs elangueſcat ſalivatio quam ſymptomata penitùs evanuerint, exſtimulanda ſubinde mercurio dulci ad ℈i. vel panaceâ ad ℈ß. pro doſi exhibitis.

OBSERVANDUM quod ſi tumor oſſi alicui, *Exoſtoſis* vulgò dictus, inſideat, qui etiam tamdiù permanſerit ut os jam carie afficiatur incaſſum prorsùs erit ſive ſalivatione ſive aliâ quacumque methodo curationem aggredi, niſi etiam huic malo obviam eatur ac proindè os ope cauſtici vel alio quovis inſtrumento denudandum & exfoliandum aut callum producendum ope ſcilicet remediorum quæ intentionem hanc implere ſolent. In ore exulcerato, quod ſalivationem paſſis ita familiare eſt, ſi æger dolori ferendo par non ſit vel os eò uſque excorietur ut ſanguine diffluat, idem nocte dieque lacte primùm aquæ permixto, dein vino cum aqua & vino poſtea puro ſæpiſſimè proluendum eſt. Diœta & reliquum ægri regimen eadem ac in catharſi imperanda, ut ſcilicet ſe in cubiculo à vi frigoris deffendat æger & diætâ tenui moderatè utatur, temperatam quoque regionem eligat.

Dicta methodus uti expeditior eſt, ita facilior, minus itidem periculoſa & minus recidivæ obnoxia; cui etiam ratio adſtipulatur, mercurius enim ob ipſiuſmet ingens pondus & globoſam figuram corpus ſummè movens, per frictiones ad motum aptior & faciliùs ſanguini inſinuatur, quem dicto citiùs fundit & attenuat. Hic ſimùl cum ſanguine in univerſum corpus delatus, ſimùl etiam cum ſaliva in glandulis oris tranſmittitur: ubi ſalivæ ſalibus onuſtus (experientiâ enim compertum eſt ſalivam ad mercurium fixandum maximè pollere) vaſa glandularum excretoria, ob auctam à ſalibus maſſam, nequit permeare: & continuò affluens ibique quaſi carceratus tumorem primò inter vaſorum interſtitia, ulcus deindè extra glandulas effuſus efficit; per quod ſaliva & ſeroſitates attritæ venereiſque onuſtæ acidis & continuò affluentes effunduntur & cum ipſis virus venereum. Unde jure concludo,

ERGO
Lui veneteæ frictiones Mercuriales.

Propugnabit in Auguſtiſſimo Monſpelienſis Apollinis fano *LUDOVICUS BOUHIER DE L'ECLUSE* Sabulonæus, Apud *PICTONES* Artium Liberalium Magiſter & jam dudum Medicinæ Studioſus die menſis Septembris anni 1711.